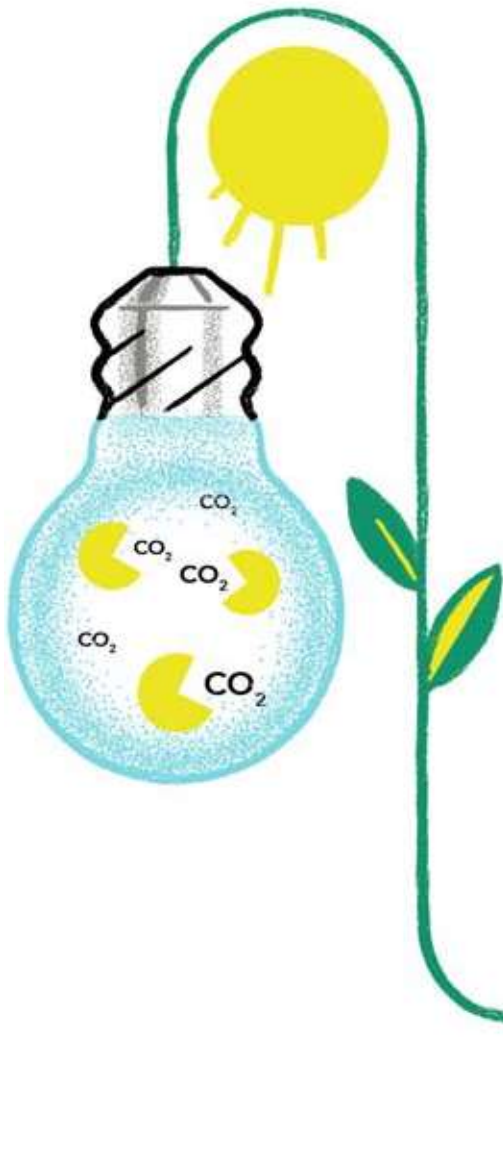

HEFBOMEN EN HINDERPALEN VOOR DE TRANSITIE

Technologie en gedragswijzigingen: een onmisbaar duo

De strijd met de klimaatverandering heeft initiatieven nodig die burgers, bedrijven en overheden aanzetten tot actie. Dat is om verschillende redenen niet vanzelfsprekend. Het wettelijk kader ontbreekt en het kostenplaatje is hoog. Bovendien is het voor niemand eenvoudig om zijn gedrag om te gooien. De overheid moet de hinderpalen wegnemen door de transitie te 'sturen'.

Om de reductiedoelstellingen voor broeikasgasemissies te halen (algemene context, zie artikel 'Doel en middel: de puntjes op de i', p. 6), is goede wil alleen niet genoeg. Doordacht beleid om investeringen en gedragsveranderingen te stimuleren is essentieel.

Een breed draagvlak op politiek niveau is nog geen garantie op onverdeeld succes. Projecten van algemeen belang met een rechtstreekse invloed op het leven van de mensen, stoten vaak op toenemend verzet. Bij de inplanting van bijvoorbeeld windmolens of elektriciteitscentrales kan NIMBY-protest (Not in my backyard – niet in mijn achtertuin) jarenlang stokken in de wielen steken. Daarom moet de overheid procedures invoeren die de rechten van de burgers vrijwaren en misbruik vermijden, zo kan aanslepende onzekerheid rond bepaalde projecten worden voorkomen. Want ook dat is een van dé sleutels van de transitie: de miljardeninvesteringen die nodig zijn kunnen niet langer uitblijven.

RUIMTE EN WERK JUIST ORGANISEREN

Ongetwijfeld zullen niet alle beleidskeuzes even enthousiast onthaald worden, daarom is een duidelijk uitgestippelde en helder gecommuniceerde overheidsstrategie met streefdoelen erg belangrijk. Een duidelijk toegelichte beslissing trekt niet plots iederéén over de streep, maar zorgt er wel voor dat men beter het waarom begrijpt. Hier is wel flink wat politieke moed voor nodig.

Maatschappelijke organisatie is een van de grote transitiepijlers. Een toekomstgerichte ruimtelijke ordening, die onder meer de kaart trekt van verdichting en van een duurzaam beheer van ruimte en leefomgeving, is een dwingende noodzaak. Hoewel de effecten van dergelijke ingrepen uiteraard pas op lange termijn voelbaar zijn, zijn ze niettemin onbetwistbaar (zie het artikel 'Vandaag investeren in morgen', p. 20).

► De transitie zal ook een impact hebben op de manier waarop we werken. De studie omtrent 100% hernieuwbare energie¹ geeft aan dat de kosten voor energieopslag op lange termijn de pan gaan uitswingen. Daarom zouden energievretende bedrijven moeten anticiperen op overcapaciteit en enkel produceren tegen een lage prijs - wanneer er elektriciteit in overvloed is - en niet of nauwelijks produceren bij elektriciteitschaarste en dus tegen een hoge prijs. Behalve het kostenplaatje van de overcapaciteit zal ook de werkorganisatie drastisch veranderen. De sociale partners hebben hierin een belangrijke rol op te nemen door ervoor te zorgen dat werknemers flexibeler kunnen werken, een must om de transitie te doen slagen. In dezelfde gedachtegang is het meer dan wenselijk dat er initiatieven worden genomen om de fileproblematiek, die voor vervuiling en tijdverlies zorgt, aan te pakken door woon-werkverplaatsingen beter te spreiden in de tijd.

Om de energieomslag te maken, zal iedereen zich ten slotte flexibeler moeten opstellen, ook in het eigen verbruik. Het doen van de was, het opladen van de elektrische auto en andere handelingen zullen nauw gaan samenvallen met de beschikbaarheid van groene energie uit bijvoorbeeld windmolens en zonnepanelen.

TECHNOLOGIE, TECHNOLOGIE EN NOG EENS TECHNOLOGIE

Technologieën maken onlosmakelijk deel uit van de oplossing. We zullen niet meer zonder kunnen. België doet er goed aan om innovatiebeleid te blijven ondersteunen en uit te bouwen, om de kostprijs van bestaande technologieën te drukken en tegelijk op zoek te gaan naar nieuwe. Beleidsbeslissingen die de innovatiekaart trekken,

helpen de positie van Belgische bedrijven op de internationale markt te verankeren met competitieve en vernieuwende producten.

Zo komen we bij de vraag wat het kost om bepaalde technologieën uit te rollen. De debatten rond de groenestroomcertificaten in Vlaanderen en Wallonië tonen aan hoe gevoelig die kwestie ligt. Hetzelfde geldt voor elektrische wagens. Allereerst is er de aankoopprijs van de auto, maar ook de installatie van laadstations en de aanpassing en verdere uitbouw van het elektriciteitsnet kosten handenvol geld.

De kost hangt enerzijds nauw samen met het doel dat wordt beoogd, en anderzijds ook met de technologie waarmee we dat doel trachten te bereiken. De keuze om al dan niet te opteren voor biomassa, afvang/opslag van koolstof of kernenergie heeft een impact op de kostprijs. Voor heel wat mensen – vooral diegene die eisen om meer ambitie aan de dag te leggen – zijn dat soort technologieën uit den boze, voor anderen – vooral diegenen die ze zien als een deel van de oplossing – zijn ze wél aanvaardbaar.

Het is het één of het ander: ofwel zijn we heel ambitieus, staan we open voor alle opties² en zorgen we voor een 'billijke' spreiding van de kosten, ofwel blijven onze ambities beperkt. Merk op dat zowel het IPCC³ als de Europese Commissie die oplossingen zien als onmisbare component van een energiemix die strookt met onze sterkste ambities.

Het is trouwens niet aan de overheid om bepaalde technologieën voor te trekken of te verbieden. Beleidsmakers moeten vooral een kader uittekenen dat de spelregels bepaalt, en ze moeten dat technologie-neutraal doen door bijvoorbeeld emissieplafonds op te leggen.

ONS GEDRAG: EEN BELEIDSKWESTIE?

We moeten ten slotte ook ons persoonlijk gedrag bijsturen: komaf maken met energie- en voedselverspilling, sorteren en recyclen, toestellen langer gebruiken, alternatieve vervoersmiddelen gebruiken en milieubewuster vakantiebestemmingen kiezen. Maar we weten allemaal dat gewoonten en gedrag veranderen een uitdaging van formaat is. Net daarom zou de overheid met een voluntaristisch beleid beter moeten sturen.

Beleidslijnen die gericht zijn op technologieën en gedragswijziging - zoals normen, fiscaliteit, sensibilisering of campagnes - moeten een driedelige doelstelling voor ogen houden: bevoorradingszekerheid, concurrerende prijzen en naleving van de klimaatdoelstellingen voor broeikasgasreductie en luchtvervuiling (zie artikel 'Doel en middel: de puntjes op de i', p. 6). ■

¹ Towards 100% renewable energy in Belgium in 2050, december 2012, Federaal Planbureau, Institut de Conseil et d'Études en Développement durable (ICEDD) en Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO).

² Altijd onder strikte veiligheidsvoorwaarden.

³ Intergovernmental Panel on Climate Change.

De overheid moet de bakens uitzetten, maar wel technologie-neutraal

Meer werkflexibiliteit is onontbeerlijk om de energietransitie te doen slagen